

شاعیره کوردانهی به جوانی په لی خویندهوارانی دهگری و به شهقامیکی ناوه راست له نیوان بهرزی - ته نیای رادهی هونه رو تیگه یشتنی زۆریه گی له ده بیات و شیعیان بو ده لی. هه ر ئه مه و امان لی ده کا بلتین شیعه کانی دلزار له رووی ناوه رۆکه وه بو (گهل) نووسراوه له رووی روخساریشه وه له و شیعرانه به که هونه ر په رستان زه و قی لینه و رگرن) «۱» دلزار شاعیریکی نیشتمانی په روه رو تیکۆ شه رتیکی کۆلنه ده ر و خو ر اگه ر. ئه و هه ر له هه ر ته ی لا ویتیه وه تیکه لاوی (سیاسه ت) بو وه و سالی (۱۹۴۰) پینه وندی به حزبی (هیوا) وه کردو وه و بو ته ئه ندامیکی چالاکی ئه و حزبه کوردیه وه و له روانگه ی ئه ویشه وه سه ره تای به ره مه ئه ده بیه کانی به شیعر و سه رو دی نه ته وه بی و نیشتمانی ده ست پیکردو وه . فه رمو ون سه رنجیکی ئه م نمو نانه ی بده ن که ده لی ت:

**نا به زین هه روه ک نه به ز بو وین گه ر سه ریشمان دا بنین
ئیمه پیتشه مرگه ی خه باتی سوور و رۆله ی شو رشین
ئه و ده مه ئه و رۆژه کوردیش، کوردی سه رپاکی ولات
ده ست له مل هیوا ده که یین، رزگاره بین سه ره ست
ئه ژین «۲»**

دلزاری شاعیر

مه جید ناسنگه ر

دلزار له (۱۹۴۶) به و لا وه که بو ته ئه ندامی حزبی ته حه رو ر (التحرر الوطني) ئیدی ژیتیر بایه خی به خه باتی چینایه تی و هه روه ها له سۆنگه ی جیهان بینییه کی به رفه روانتره وه پشتیوانی لیکردنی گه لانی سه ته مدیده و ژیر ده سه ته و خه باتکار به دژی ئیستیعمار و کۆنه په رستی و چه وساندنه وه، دا وه، به شی هه ره زۆری شیعه کانی بو ئه و ر پبازه ته رخا ن کردو وه. بو نمو نه له هه لبه سه تی کیدا ده لی ت:

**له لا دیدا له نا و وه رزیرو جووتیار
له شاراندا له گه ل چینی کر تکار
له گه رمین و له کورستان
له نا و په رتیز و بیستان
له گه ل خو ئنه ران وه ته ن په روه ران
ئه که یین خه بات له بو نه جات له ئیستعمار «۳»**

دلزار، (ئه حمه د سه ته فا حه ویزی)، هه روه ک پرۆفیسۆر عیزه دین سه ته فا ره سوول، له پیتشه کی دیوانی (خه بات و ژیا ن) دا با سی کردو وه (شاعیری خه بات و ژیا نه و زۆر باش له وه گه یشتو وه که ده بی (خه بات) بو کۆمه لانی فراوانی گه ل بی ت و (ژیا ن) یش هه ر بو ئه وانه ، بو زۆریه ی گه ل، بو زحه مه تکی شان ه. دلزار یه کی که له و

ههروهها نوسیبویه تی:

یه کگرن جا ئه ی کرتیکاران ی دنیا یه کگرن
هه لهرن کۆت و که له پچه و بهندی دیلی هه لهرن «۴»

چاوی تو چاوی شهین یا چاوی باز و ناسکه
کولم و لیتوت شهکر و گول یا شهکره سیوی ناسکه! «۹»

ههروهها له باره ی (نه ورۆز) وه چهندان هۆنراوه ی جوان
و دلگری نووسیوه،

ئه وه تانج له (نه ورۆز نامه) دا ده لیت:

مژده بی ئه ی کورد که ئه مرۆ جه ژنه که ی نه ورۆز ته
کاتی خۆش و به ختی و سرور و ساته که ی پیرۆز ته
مژده بی ئه ی کورد که نه ورۆز پیتشپه ی سه ره سه تییه
مژده هینی رۆژی نازادی له دیلی و پهستییه! «۱۰»

شاعیر له ههستکردنییه وه به دوکسه و تووی و
بیبه شیوونی نه ته وه که ی و خه مساردیی هه ندی له گه نجان
و هاوولا تی یان له ناست ئه رکی نه ته وه یی و
نیشتمانییانه وه، رووی ده می شیعیان تیده کا و به
تاسووقه وه هاواری لیه هه لده ستی و به گوچکه یان دا
دهدات له هۆنراوه ی (گه نجی) دا ده لیت:

گه نجی که پیشه ی هه ره سهادی بی
دایم قومارچی ژووری ناد ی بی
مه ی و مه یخانه هۆش و یاد ی بی
مهینه تی کوردی له لا شادی بی
خوایه به شی ئه وه هه ره سهادی بی
کوردی که عاشقی کوردستان نه بی
خزمه تگوزاری کوردستان نه بی
باگی به ناله ی هه ژاران نه بی
دلتهنگی جهوری دوژمان نه بی

خوایه به شی ئه وه هه ره سهادی بی (هه تا دوایی
هۆنراوه که) «۱۱»

ئه وجا، دی ژۆر به په ره شه وه کۆمه لانی خه لک بو
خویندن و زانست په یادکردن هان ددهات و پیتیان ده لیت
که ریتگا چاره ی رزگار بوونی کورد له یه کگرتن و چرای
زانستدایه:

برا گه ل بخوینن توانا ده بن
خه بهرداری ئه حوالی دنیا ده بن
له پیتش له شکری جهه ل و زولم و زیان
به وینه ی که ژ و کیتو و ده ریا ده بن «۱۲»

یان ده لیت:

هیتزی یه کیتی و چرای زانستی
کورد رزگار ئه کا له ژینی پهستی «۱۳»

یان له باسی (عه دالهت) و (ناههقی) دا و توویه:

خه لچه ری ناههق ئه بهد جهسته ی هه قیهت نهری
له شکری شه پ خۆی له بهر هیتزی (عه دالهت) ناگری «۵»

دلزار هه میسه و هه ردهم خۆشه ویستی کوردستان له دل
و دهروونی دا پهنگی خوار دۆته وه و له ژۆر چامه و
هه لبه سه ستیدا گوزارشتی له جوانی و رازاوه یی ئه و
نیشتمانه به هه شتییه ی خۆیه وه کردووه، ئه وه تا
ده فه رموی:

کوردستان جوانی یه کجار شیرینی
بی شک به هه شتی سه ر رووی زه مینی
خواه ن غیلمان و خۆزی نه خشیینی
دایم رازاوه و جوان و پهنگینی هه وینی ژینی «۶»

یان له شوینتیکی دیکه دا ده لیت:

جوانه کوردستان خاکی رهنگینت
باغ و به هه شتی پان و به رینت
کیتوانی به رزی لوتکه به فرینت
هه وای بی گهرد و ناسمانی شینت
کانی و سه رچاوه ی ناوی چه مینت
ژۆوه و پیتخال و دیتی نازه نینت «۷»

شاعیری هه ست ناسک و جوانی و به هه ره په رست که
هه میسه به هۆی کاری سه باسه ت و حزبا یه تییه وه دوو چاری
گرتن، یان خۆشاردنه وه و جیتگۆرکی و شکه نجه و نازار
بۆته وه و له هه موو خۆشییه کی ژیانی ئاسایی به دوور
بووه خۆزگی به هاتنی به هه ره و هه زی به دیدنه ی دیه نی
دل رفیتی سه رووشت و چاوی جوانی دل به ره کردووه و
خۆزگی یه یی بو خواستووه. ئه وه تانج به تاسه وه ده لیت:

ده با به فر و سه هۆل ول بی
قه لای زستانه ی کاول بی
ئیتیر با مه وسمی گول بی
له هه رلا تیپی بولبول بی
به رامبه ر گول له سه ره چل بی
خۆش و جۆشی وه ک دل بی
گولستان پر شل و مل بی «۸»

یان له هۆنراوه ی (چاوی تو) دا و توویه:

هه روهه ها به ناوى (نيگارا) و توويه:
نيگارا قامه تي به رزت چ شوخ و شنگ و باريكه
چراي روت چنده رووناك و شهوى زولفت چ
تاريكه! «۱۶»

يا خود ده لیت:
جوانی و جاهتلی له تودا کویه
دهی فیدای تو بئ شاعیری کویه! «۱۷»

له هه مان کاتدا (دلزار) نامه ی شاعیری نووسیوه،
 نه و تا له هه لبه سستیکی دؤستانه ی گالته نامیزدا بو
 (دلزار) ی شاعیر که پاره ی رؤژنامه قهرداری کتیبخانه ی
 (کؤبسنجق) بووه که دلزار سهرپه رشتی ده کرد، نووسیویه
 و ده لیت: (دلزار ۶۳۶ فلس قهرزاری کتیبخانه که مان
 بوو

(کتیبخانه ی کؤبسنجق) له کویه، له رؤژی
 (۱۹۴۸/۹/۱۲)، و اتا بهر له کؤچکردنی یه کجاری به
 شهست و یهک رؤژ، نامه یه کی زؤر جوانم بو نووسی و بهم
 چوار شاعیره کؤتاییم پی هینا (۱۸)

برام کاک دلدار، برام کاک دلدار
نه دبیبی گه وره و شاعیری قهرزار
شش سهد و سی و شش پوول قهرزاری
خیرا بینیره بو لای دلزاری
ئومیده وارم نهی کاکي شاعیر
محامی بهرز و بهریتز و ماهیر
له خرینگ و هؤر و زرینگه ی فلوس
ههرگیز نه مانکه ی بئ بهش و مه نیوس!

ههر له هه مان رؤژدا ده مه و ئیواره بوو، سمکزی
 جوانه مرگی ئاسه فی برای دلدار، هات و نه م نامه
 شاعیری ده دایه دهستم:

دلزار شاعیره که ت دلزار شاعیره که ت
دلزار نامه که ی پر شعوره که ت
گه یشته دهستم له وه ختیکی وا
کافر به حاله نه بیتن خوا!
ئه لیتی شش سهد و کسور قهرزاری
تایا بو پاره زؤر گیانه هاری؟
زرنگ و هؤری دهرهم و پاره
بو من خهیالی خهونی به هاره
دهرهم بزانت له جیتی من هم
به کوپ رانه کا له م چه م بو نه م چه م

دلزاری مرؤقدؤست به کؤچی دواپی ناواده ی (دلدار) ی
 شاعیری هاوشار و هاوپی و هاوبیر و هاوخه باتی
 ئیجگار دلته نگ و خه مبار ده بیت و له چامه یه کی پرسؤز
 و خه مئاوهر و پرسه ئامیزدا له ژتیر ناوی (شیوه ن بو
 دلدار) دا به م شیوه یه دیته هاوار و رؤرؤ:

هه ی رؤ کاکه رؤ کاک دلدارم رؤ
هاوپی به نرخ و به هادارم رؤ
شاعیری گنج و پر شعورم رؤ
نه دبیبی گه وره بئ قسورم رؤ
محامی گه لی هه ژارانم رؤ
رئ نیشاندهری بیچارانم رؤ

تا له دواپی چند کؤپله یه کدا ده لیت:

لاوتکی نازا و حق په رورم رؤ
تیکؤشهرتکی کولنه دهرم رؤ «۱۴»
کؤچکردوی یازده ی چل و هه شتم رؤ
یونس رهووفی پاک په و شتم رؤ!
 (که نه مه یش میژوی مردنه که یه تی)

کاره ساتی کیمیا بارانه که ی هه له بجه ش گری به رداو ته
 ده روونیوه و له (سروودیک بو هه له بجه) دا ده لیت:

به هؤی فاشیست و میلیتاریست و کؤنه په رستان
خاکمان ویرانه
گه مان دهر به دهر دوره ولات و په رتی شارانی تیکرای
جیهانه
پاش هیرؤشیمو نیاگازاکی کاره ساتی وا هیچ پروی
نه داوه
نه ک ههر هه له بجه چوار هه زار گوندی کوردستانه که م
خاپور کراوه

به ره می شاعیری دلزار دهر یایه کی پراو پره له دور و
 گه وه هر و ره وانبیشی و هونه رو وه ستاکاری و وینه ی
 شاعیری سه رنجراکیش و هه سستی ناسک و سؤزی
 گه رموگوری مرؤقانه، سهیری که ن چؤن له هه لبه سستیکی
 ناوازه و به رزی پر له هونه ر و جوانکاریدا که وه ستایی
 شاعیری خؤی تیدا نمایش ده کات، ههر چؤنی
 بیخوتینسته وه هه مان مه به ست ده دات به ده سته وه له ژتیر
 ناوی (نه ی نیگارا) دا ده لیت:

بئ قهرارم * نه ی نیگارا * مهرحه مت که * من نه ماوم
نه ی نیگارا * خؤت نه زانی * من له عه شقت * دل سوتوام
مهرحه مت که * من له عه شقت * شیت و شه دیم * تیک شکاوم
من نه ماوم * دل سوتوام * تیک شکاوم * نوری چاوم «۱۵»

گوتوووه، فهرموون ببینن چۆن لهم دهقه دا به جۆشه وه
دهیان دویتنی و هانی خهبات و تیکۆشانیان ده دات و
ورهیان به بهر ده نیت که ده لئ:

ئه ی ره نجبه ران تیکۆشه ران وه رنه مهیدان به مال و
کیان له بۆ ژیان

بۆ ژیان کاهه رانی

دوور له به دکار دوور له زۆردار له نیستیعمار

دوور له دیلی له زه لیلی

له رهنج مژین له ژانی ژین له زار و شین

له ژیر نالای بهرز و بالای شیر ی خهبات

که بۆ نه جات خۆی کرد خهلات

شیر ی کهوا، باخی روبا

به شانه و مل به خۆتینی دل هینایه گۆل

په رژی نی کرد په نگینی کرد

زۆر به چوستی به زانستی سۆسیالستی « ۲۰ »

یان له چامه یه کی دیکه دا بۆ نه ورۆز که ده لئیت:

خۆتینی سووری نهوجه وانانت ده سا ئه ی نیشتمان

خۆتینی پیتشمه رگه ی به جه رگ و چاونه ترس و قاره مان

سهیری چۆن وا بوو به زهیتی مه شخه لی ریگه ی ژیان

مژده بی ئه ی کورد که نه ورۆز پیتشه روی سه ریهستی یه

مژده هینتی رۆژی نازادی له دیلی و پهستی یه: « ۲۱ »

ههروه که پیتشتریش گوتمان دلزار له شیر ی (مه رگنامه)

دهستی بالای بووه، چۆن بۆ مه رگی دل داری جوانه مه رگ

شین و رۆرۆی کردوووه بۆ کۆچی دوایی سه ر قافلته چی

شیر ی تازه ی کوردیش. گۆرانی نه مر به م شیتوه یه هاتۆته

گۆ، که به راستی لوتکه ی داهینانه:

(بۆ گۆرانی هه میشه زیندوو) « ۲۲ »

چل، شکا گۆل هه لوره، بولبول نه ما

کاتنی گۆران کاخی ژینی دارما:

وهک (ئه پۆلۆ) بوو به خودا وهندی هونه ر

بۆ نه وه ی کوردی دلیر و به هره وه ر

گه رچی نیستا که، به لاشه، مردوووه و

لئ به ناو و ناوه رۆک هه ر زیندوووه

هه ر ده مینتی، هه ر هه یه، تا کورد هه بی

دیاره وهک هه لگورده کوردیش هه ر ده بی

گه وره یی گۆران له شیر عه ر ساڵ به ساڵ

زیاد ده کات و سیحری روونی دپته پال

به ختیاره هه روه که من هاوده می

گه ر له گه ل گۆران ژیا بی سه رده می

شیر ی وهک ناوی ره وانی بیستی

من پیاده م و پاره سواره

راوکه ری ئه وم له ئه م دیاره

جار جار له دۆلپک ئه حه سیته وه

که ئه چمه سه ری ئه سه له میتوه

گومبه ته ئه داو به تاو پاته کا

من بی (ملجا) و بی په روا ئه کا

به لام رۆژی دئ ده ردهستی بکه م

به پت وه کو سه گ ده ست بهستی بکه م

چه که حه ساری ئه که م وه کو شیت

راکیشی ئه که م ئه یخه مه ژیر پیت (ک—ۆیه

۱۹۴۸/۹/۱۲)

دلزار ده لئیت: (بی گومانم که ئه مه دوا شیر ی دلدار

بوو، پاش ئه مه چه شیر ی دی نه گوتوووه و ته نیا دوا ی

نوو سینتی ئه م پارچه شیر عه، شه ست و یه ک رۆژ ژیا وه)

هه رواش بوو.

دلزاری هه ست ناسک و جوان په رست له نیسو ته نگو

چه له مه ی ژیان و هه موو ناسۆر و ده رد و سه ریه کیشدا

هه رگیز روخساری دل رفین و قه د و بالای شلک و ناسکی

نه ما مئاسای ئافه رتی فه رامۆش نه کردوووه و به وشه ی

ته رو پاراوی جۆش سه ندوو پیتیدا هه لدا وه و گری

خۆشه و بیستی په نگ خوار دووی نیو دل و ده روونی پر سوژی

خۆی به م شیتوه یه ده ر بر بووه:

شیفته ی قه د عه رعه ریکم شوخ و شه نگ و نه وه نه هال

سینه باخ و زولفی زاغ و روو به خال و دیده کال

نازک و نازدار و دولبه ر، سه روهری زومه ری خوبان

قیبله گاهی عاشقانی غه م زه ده ی دل پر له خال

له لجه گۆتر ره وتی ئاهو چاو به خه وه په رچه م په شپو

کولمه پشکو قژ رحانی جه بهه رۆژ ئه برۆ هیلال

ئه و جا پیدا دپته خوار ی تا ده گاته ئه و جیه که

ده لئیت:

جازه ی عشقی به ته رژی روحی کیشاوم کهوا

ههنگی دل بهنده به شه کری کولم و شه هدی لئی نال

چونکه بی زاره له زاری لهم ده م که یفی دهوی

که یفی چی (دلزار) به خوا دل قهت له غه م نابی

به تال، « ۱۹ »

دلزار وهک شاعیر یکی (مولته زیم) و پایه ندی

بیرو باوه ری پیتشه که تخوازو په یه وه ی ئایدیۆلۆژیا و ریبازی

مارکسیزم و پیتگی ریکی راستگۆیا نه ی چینی هه ژاران و

چه و اساوان، شیر ی زۆری بۆ (ره نجبه ران و خه باتکاران)

لهفزی کوردی پاک و پوختی ویستی
 ههروهکو هۆمیترو فهرجیل بن گومان
 گهنجی کوردی خسته گهنجینهی جیهان
 شوینی لاشهی نهو نهگهچی ناوگله
 شوینی شیعر و شاعیری هه ناو دله
 سهه دروود بۆ گیانی پر تازاری نهو
 سهه چرا بۆ گۆری تهنگوتاری نهو!

نهو چامهیهی له (۱۹۹۲/۲/۱۴) دا له شاری
 (ستوکهۆلم) ی سویدی له یادی (۳۰) سالهی کۆچی
 دوایی (گۆزان) ی نهمر (۸۸) سالهی له دایکبوونیدا
 نووسیوه. ههروهها بۆ شینی (بهکر صدقی) گوتویهتی:
ديسان دووکهه و بوخاری نهستهه کوردستانی گرت
چهشنی تۆز و تهه «۲۳»

به ههمان شیوهیش بۆ کۆچی دوایی شیخی شاعیران
 (ههسیب قههه داغی) شیعی داناهه «۲۴».

شایانی ئاماژه پیدانیشه که (دلزار) له پال زمانه
 کوردیهه پاراوه کهیدا له ههردوو زمانی فارسی و
 عاره بيشدا شاره زایی تهواوی ههیه و به زمانی عاره بی
 چهند هۆنراوهیه کی ریتک و پیک و به تام و پر واتاشی
 داناهه، ههرموون نهه نمونهی شیعه کانی به زمانی
 عاره بی: له ژیر ناو نیشانی (أنشودة العمال) دا ده لیت:

نحن عمال العراق
 جند جيش الكادحين
 ترفض العيش بذل
 تحت نير الظالمين
 عزمنا عزم الرجال
 عشقنا عشق النضال
 في سبيل الانعتاق
 نحن عمال العراق
 نحن نور للسلام
 في دياجير الظلام
 نحن روح للحياة
 نحن حتف للطغاة

نصرنا أت و باتت عودة الغد اكيدا
 و قريبا سوف يغدو شعبنا حرا سعيدا « ۲۵ »

ههروهها پروانه چۆن به جوانی نهه راستیهی دهه پرپوه
 که ده لیت:

ألا يا أيها الطاغى دع الطغيان وأهجره
 فنور الحق قد لاح وعين الشعب تبصره « ۲۶ »

نهگه به کیک نه زانی که نهه دلزاری شاعیری کورد
 گوتویهتی، دوور نییه به شیعی (الجواهری) یان
 (أحمد شوقي) یا خود (محمد صالح بحر العلوم) ی تن
 بگات، چونکه نهوهنده به جوانی دارپژراوه و پر له واتای
 سیاسی و کۆمه لایه تییه.

خوتنه ری هیژا نهه مشتیکه له خهرواریک له شیعر و
 شاعیره تی دلزار، هیوادارم توئینه وهی چوپرتر بۆ
 به رهه مه کانی نهه که له شاعیره مان بکریت، له گه ل هیوای
 تهه من دریتی بۆ مامۆستا (دلزار) ی خامه رهنگین، که
 دهستیکی بالای له نووسینی په خشانیشدا ههیه.

سهه چاوه کان:

- ۱- عزه دین مسته فا ره سوول- دیوانی دلزار چایی
 یه کهم، ستوکهۆلم- سوید (۱۹۹۳)، لاپه ره (۳۴).
- ۲، ۳- هه مان سهه چاوه- ل (۳۷) و (۵۵).
- ۴ل ۶۷، ۵ل ۶۱، ۶ل ۸۶، ۷ل ۱۱۹، ۸ل ۱۴۹،
 ۹ل ۱۵۹- هه مان سهه چاوه.
- ۱۰ل ۱۵۹، ۱۱ل ۱۶۳، ۱۲ل ۱۷۷، ۱۳ل ۱۸۲،
 ۱۴ل ۱۸۶- هه مان سهه چاوه.
- ۱۵ل ۲۹۱، ۱۶ل ۱۳۲، ۱۷ل ۲۲۷- هه مان سهه چاوه.
- ۱۸ل ۱۸۳ و ۱۸۴- هه مان سهه چاوه.
- ۱۹ل ۳۱۰- هه مان سهه چاوه.
- ۲۰ل ۳۳۴، ۲۱ل ۳۶۱، ۲۲ل ۳۶۳، ۲۳ل ۲۹۴، ۲۴-
 پروانه هه مان سهه چاوه. ۲۵۲.
- ۲۵ل ۳۶۷- له (۱/۶/۱۹۸۴)، له شاری (دیبه شق)
 له سوریا گوتویه تی.
- ۲۶ل ۳۷۳- هه مان سهه چاوه.